

Sergels torg – riskmiljö

Rapport om ungas vistelse på platsen och vilka risker det leder till

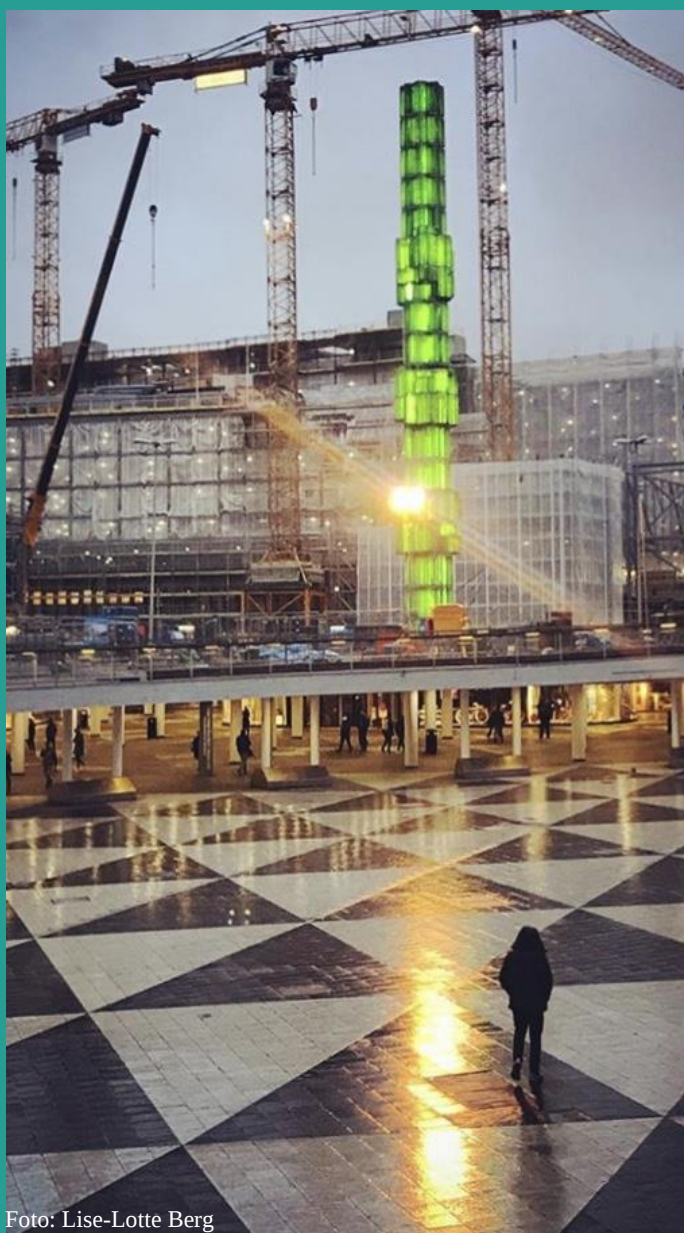

Foto: Lise-Lotte Berg

Sammanfattning

Sergels torg eller Plattan är en mytomspunnen, komplex och föränderlig plats. För unga kan vistelse på Sergels torg både indikera på och i sig leda till allvarliga problem. Därför arbetar Ungdomsjouren uppsökande på platsen för att tidigt upptäcka och fånga upp ungdomar som riskerar att fara illa och länka dem vidare till relevanta stödinsatser. Denna rapport bygger på Ungdomsjourens undersökningar och erfarenheter. I rapporten beskriver vi vilka de ungdomarna som vistas på Sergels torg är och hur stor risken är för att de ska fara illa av att vistas där.

Socialt arbete blir mer effektivt när det baseras på kunskap. Syftet med rapporten är att utveckla Ungdomsjourens arbete genom att öka förståelsen gällande de ungdomar som vistas på Sergels torg och deras behov. Vidare är syftet att sprida kunskap om vilka ungdomar som befinner sig på Sergels torg, vad som händer där och vad man kan göra till andra berörda aktörer. Vi har i arbetet med rapporten utgått ifrån två frågeställningar;

- Hur ser livssituationen ut för de ungdomar som Ungdomsjouren möter på Sergels torg?
- Vilka riskfaktorer och skyddsfaktorer kan vi observera hos de ungdomar som vi möter på Sergels torg?

Rapporten är den andra i sitt slag – den första publicerades i juni 2019. Ambitionen är att regelbundet undersöka frågeställningarna för att se utveckling över tid och om det finns viktiga säsongsvariationer. Vi upplever att vårt uppsökande arbete påverkas av faktorer som t.ex. årstid, skollov samt trender som uppkommer. Det är därför av vikt att strukturera vidare på detta för att planera vårt arbete framåt. I undersökningen ingår de ungdomar vi arbetat aktivt med under perioden 1 juli 2019 till och med 30 september 2019.

Undersökningen visar att Ungdomsjouren har arbetat med totalt 61 ungdomar under perioden, och något fler flickor än pojkar. Åldersmässigt är majoriteten av ungdomarna 13-18 år. Sergels torg är en mötesplats för ungdomar och undersökningen visar att de kommer till dit från hela Storstockholm.

En viktig slutsats är att många av de ungdomar vi möter på Sergels torg uppvisar en rad riskfaktorer som exempelvis psykisk ohälsa, tidig alkohol/drogdebut, bristande skolgång samt

kriminellt beteende. Undersökningen visar att många av ungdomarna har varit brottsutsatta och/eller är misstänkta för brott och att de har kontakt med socialtjänsten. Vidare framkommer nya trender som vi har uppmärksammat i vårt dagliga arbete så som att ungdomar börjat röra sig mellan Sergels torg och Liljeholmen. Därför har det varit viktigt att intensifiera samverkan med fältassistenter i staden och att föra vidare den goda samverkan som finns runt området kring Sergels torg till andra områden.

Gemensamt för samtliga ungdomar i denna undersökning är vistelsen på Sergels torg. Det är möjligt att ungdomar som vistas på platsen för att söka samhörighet hos personer som befinner sig i liknande situationer. Sergels torg är dock en plats där många risker ständigt är närvarande och en frekvent vistelse kan leda till att en ungdom utsätter sig för fler och fler risker i en nedåtgående spiral. Enkelt uttryckt har ungdomar som kommer till Sergels torg ofta egna svårigheter, men dessa förvärras i sig av att vistas där. Med denna rapport som grund är det uppenbart att man bör oroa sig om man får veta att en ungdom vistas i miljön kring Sergels torg. I syfte att motverka en nedåtgående spiral är tidig upptäckt av yttersta vikt. Det blir därmed viktigt för Ungdomsjouren och andra professionella på platsen att rikta sitt arbete mot de riskfaktorer som är föränderliga, till exempel vistelsen i riskmiljö samt att motivera och länka ungdomar vidare till andra prosociala verksamheter och miljöer där de kan få tillgång till fler skyddsfaktorer.

Innehåll

1. Inledning	6
2. Syfte, frågeställningar och metod	7
Hur gjorde vi?	7
Vilka utgår vi ifrån?	8
Vad har vi tittat på?	8
Risk- och skyddsfaktorer enligt BBIC	9
<i>Familj och miljö</i>	9
<i>Barnets utveckling</i>	10
3. Ungdomsjouren och det uppsökande arbetet	12
Arbetet på Sergels torg, Plattan	15
4. Vilka ungdomar träffar vi på Sergels torg?	17
Risk- och skyddsfaktorer utifrån BBIC- modellen	21
<i>BBIC-tringeln: Familj och miljö</i>	21
<i>BBIC-tringeln: Barnets utveckling</i>	27
5. Slutsatser	39
Trender	40
Vägen framåt	42
6. Referenser	44

1. Inledning

Sergels torg eller Plattan i folkmun, är en välkänd och ökänd plats både i media och i allmänhetens ögon. Rubriker rörande brottslighet, droghandel och annan utsatthet är en del av den vardagliga mediebilden. Sergels torg är centrum för politiskt engagemang, en mötesplats i city och en miljö som polismyndigheten definierar som en öppen drogscen (Polisregion Stockholm, 2017). Ungdomsjouren bedriver uppsökande arbete på platsen under dagar, kvällar och helger med syfte att tidigt upptäcka ungdomar som riskerar att fara illa och länka dem till relevanta insatser.

Ungdomsjouren har arbetat på Sergels torg i närmare 30 år och har stor erfarenhet av arbetet på platsen. Dock tenderar våra egna erfarenheter, andras åsikter och mediebilden att skapa en sanning om hur platsen är och vilka risker det innebär att vistas där. Under januari- mars 2019 sammanställde vi en rapport rörande vårt arbete med de ungdomar som vistas på Sergels torg, deras aktuella livssituation samt vilka risk- och skyddsfaktorer vi uppmärksammat hos dessa.

Denna rapport är sammanställd under perioden 1 juli 2019 till och med 30 september 2019 som en uppföljning av föregående rapport med nästintill samma syfte och frågeställning. Vår ambition har varit att fortsätta utveckla vårt arbete genom att sprida kunskap om platsen och genom den samverkan som finns med stadens mobila ordningsvakter¹, polis och fältassistenter. Vi ville nu även se hur vårt uppsökande arbete ser ut över tid samt hur det påverkas av faktorer som årstid, skollov samt trender. Vi har även genomfört en del intervjuer med några individer i åldrarna 17-20 år som vistas på platsen för att få en bild av hur ungdomarna själva beskriver platsen, deras upplevelser av miljön och myndighetskontakter där.

¹ I Stockholm finns särskilda team av ordningsvakter som arbetar på uppdrag av staden. Ordningsvakterna är mobila och kan närvara vid otrygga platser efter behov i trygghetsskapande syfte och utgöra ett komplement till den polisiära närvaron. För mer information se:
<https://start.stockholm/om-stockholms-stad/sa-arbetar-staden/trygghetsarbete/mobila-ordningsvakter/>

2. Syfte, frågeställningar och metod

Syftet med rapporten har varit att utveckla Ungdomsjourens arbete genom att öka förståelsen för de ungdomar som vistas på Sergels torg och deras behov. Vidare var syftet att bidra till kunskap om Ungdomsjourens arbete till andra aktörer samt förmedla de trender som vi uppmärksammar i anslutning till platsen. De två frågeställningar som rapporten utgår ifrån är följande:

- Hur ser livssituationen ut för de ungdomar som Ungdomsjouren möter på Sergels torg?
- Vilka risk- och skyddsfaktorer uppmärksammar Ungdomsjouren hos de ungdomar som vi möter på Sergels torg?

Hur gjorde vi?

Ungdomsjouren för minnesanteckningar rörande de ungdomar som vi arbetar aktivt med, och har ett så kallat uppdrag kring. Dessa ungdomar kallas i rapporten för uppdragsungdomar. Ungdomsjouren kan själva bestämma om att ha ett uppdrag på en ungdom då denne vistas i riskmiljö, i syfte att kontakta vårdnadshavare eller socialtjänst, men kan även få uppdrag från vårdnadshavare eller socialtjänst. De samtal som Ungdomsjouren har med dessa ungdomar dokumenteras i form av minnesanteckningar och har använts som grund för rapporten.

I minnesanteckningarna finns bakgrundsinformation om ungdomar såsom stadsdels- & kommuntillhörighet, kön och ålder. Dessa data har sammanställts för att få en bakgrundsbild av ungdomarna. Vi har valt att se till risk- och skyddsfaktorer utifrån Barnens behov i centrum (BBIC², se kapitel 4) och har undersökt områden såsom hälsa, sysselsättning, känslor och beteende, sociala relationer, boendesituation samt socialt nätverk och integrering.

Då hälsa är ett abstrakt begrepp och därmed svårt att mäta bestämde vi oss för att använda en skalfråga till ungdomen 1-10 kring måendet, där 1 innebär att personen inte mår bra alls och 10 betyder att personen mår väldigt bra.

² Barnens behov i centrum, en utredningsmodell

Vi har intervjuat några individer som vistas på platsen för att kunna få en mer beskrivande bild av deras syn på Sergels torg. Intervjuerna har varit strukturerade med redan bestämda frågor men det har varit öppet för personerna att prata fritt, vilket kan ses på citaten som finns med i rapporten.

Vilka utgår vi ifrån?

Urvalet bestod av de ungdomar som vistades på Sergels torg och som vi arbetade aktivt med under perioden 1 juli 2019 till och med 30 september. Ungdomsjouren arbetar fem kvällar i veckan, måndagar 12.00–22.00, tisdagar 12.00–21.00, torsdagar 14.00–00.00, fredagar och lördagar 16.00–02.00. Därmed finns inte ett absolut svar på vilka tider ungdomar är på platsen, utan resultatet är baserat på tiden då vi är i tjänst.

Ungdomsjouren möter många individer i det fältförlagda arbetet. För att få en uppfattning om hur många kontakter som tas på Sergels torg oavsett om det är ett aktivt uppdrag eller inte har en handräknare använts vid samtliga pass. En person kan anses som kontaktad då Ungdomsjouren har hälsat på hen och fått någon typ av respons.

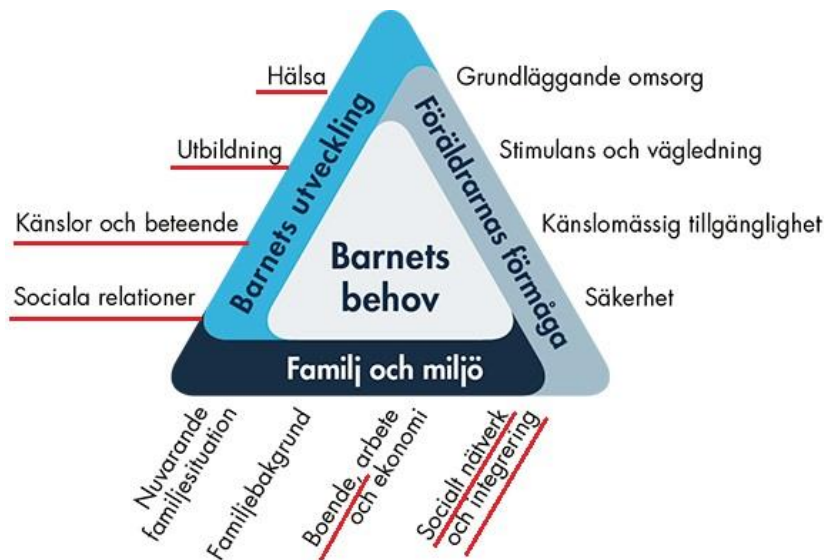
Antalet kontakter som har tagits har inhämtats som bakgrundsinformation och resterande resultat har baserats på de minnesanteckningar som gjordes avseende de ungdomar i åldrarna 12-20 år som vi har arbetat aktivt med och som vistats på Sergels Torg under tre månader.

Vad har vi tittat på?

Nedan presenteras de olika områdena utifrån BBIC som vi valt att gå in mer djupgående på och är av vikt att ha med sig i den fortsatta läsningen av rapporten.

Risk- och skyddsfaktorer enligt BBIC

Då socialtjänsten utreder barn och ungdomars behov av stöd används ofta BBIC-modellen. Genom att väga samman de olika sidorna i BBIC- triangeln kan en bedömning göras kring risk-och skyddsfaktorer inom respektive område i syfte att klargöra det eventuella behovet av stöd (Socialstyrelsen, 2018).

Figur 1. BBIC-triangeln där våra utvalda områden är markerade

Att barn utvecklas ogynnsamt kan vara avhängigt olika riskfaktorer som inte kunnat motverkas av skyddsfaktorer. Många riskfaktorer är påverkbara och kan även neutraliseras av skyddsfaktorer så som en bra skolgång, god omvårdnad och tillsyn och så få separationer som möjligt från viktiga personer (Socialstyrelsen, 2018). I vårt uppsökande arbete får vi i regel information kring två av triangelns tre sidor som omfattas av *Barnets utveckling* och *familj och miljö*. Nedan beskrivs de delområden utifrån Grundbok för BBIC – Barns behov i centrum (Socialstyrelsen 2015) som framkommer i figur 3 under dessa två områden.

Familj och miljö

Boendesituation- Faktorer som anses var till skydd för ungdomar är en stabil och trygg boendesituation. Att ha en fast sovplats och ett utrymme för sina personliga tillhörigheter ger en känsla av trygghet. Ungdomar som lever under bristfälliga bostadsförhållanden eller är hemlös eller har ett kringflackande liv löper en ökad risk för att utveckla en psykosocial problematik

Socialt nätverk och integrering- Insatser från exempelvis socialtjänst, hälso- och sjukvård för barn och familjer som är i behov av dessa utgör skyddande faktorer för barns fortsatta utveckling och hälsa samt mot bristande omsorg och psykosocial problematik. Avsaknad av eller få bristande stödinsatser kan indirekt utgöra en riskfaktor för barnet om insatserna inte motsvarar barnets eller familjens behov

Barnets utveckling

Hälsa - En skyddsfaktor är att ha en god hälsa och utveckling. God hälsa innebär exempelvis att ungdomen är frisk och sover bra.

Fysiska och psykiska hälsoproblem - kan vara ett uttryck för en bristande omsorg eller andra problem i hemmet, samtidigt som hälsoproblemen i sin tur kan leda till bristande omsorg eller ett destruktivt beteende hos den unge. För ungdomar som är placerade i familjehem eller på HVB-hem är fysiska och psykiska hälsoproblem överrepresenterade

Tidig alkohol- eller drogdebut - är en riskfaktor för barn och unga. Det är vanligt att ungdomar som har haft en tidig alkohol- eller drogdebut även lider av psykisk ohälsa, har våldsamt/kriminellt beteende eller ett sexuellt riskbeteende. Bruk av alkohol och/eller droger i form av ett risk- och missbruk är även sammankopplat till skolmisslyckanden

Självskadebeteende - är ett uttryck för allvarlig psykisk ohälsa som kan bli långvarig och innebära en risk för kommande utveckling. Ungdomar som har blivit utsatta för sexuella övergrepp kan uppvisa självskadebeteende, risk- och missbruksproblematik, en överdriven sexualitet, tidig graviditet eller en fientlig inställning till sex.

Utsatthet för brott - kan också innebära en riskfaktor. Konsekvenserna av brottsutsattheten kan variera beroende på vilken typ av brott ungdomen har varit med om. Efter våld och övergrepp kan ungdomar få fysiska skador vilket innebär en riskfaktor för den fortsatta hälsoutvecklingen. Dessa brott kan för den utsatta leda till dåligt psykiskt mående i form av rädsla, oro och posttraumatisk stressyndrom (PTSD), vilket i sin tur är en riskfaktor.

Sysselsättning - Utbildning är en viktig skyddsfaktor för att förhindra utvecklingen av psykosociala problem. Godkända skolresultat, positiv anknytning samt en god relation till skolan kan öka chanserna till ett umgänge med kamrater i skolan, vilket i sig utgör en skyddsfaktor för ungdomar. Fullföljd gymnasiegång är en faktor som har stor inverkan på

ungdomars möjligheter att få ett arbete och ett gott vuxenliv. Faktorer som bedöms utgöra en risk för utveckling hos ungdomar är låg eller ingen närvaro i skolan, bristfälliga skolresultat samt brister i den unges utbildning i stort (Socialstyrelsen, 2018).

Känslor och beteende - Faktorer som utgör skydd för ungdomens känslor- och beteendeutveckling är exempelvis att ungdomen känner sig trygg i sin identitet och tillhörighet, har en god självkänsla och tilltro till den egna förmågan, positiva känslor kring den egna personen, sin sexuella läggning, könstillhörighet, känslan av acceptans av familj och omgivning. Andra skyddande faktorer hos unga är att uppvisa ett positivt förhållningssätt och problemlösningar, ett gott uppträdande och en positiv yttre framtoning. Vidare kan ett gott socialt beteende även främja skolanknytningen och skolprestationer.

Faktorer som utgör en risk för ungdomarna är att utveckla ett normbrytande eller kriminellt beteende. En vidare riskfaktor är en identitet grundad på aggressiva, rebelliska, avvikande, normbrytande eller kriminella värderingar och attityder. Tidig kriminell debut är en riskfaktor för framtida social problematik, särskilt i kombination med aggressivitet i skolan och föräldrar som sviktar i omsorgsförmåga. Eget kriminellt beteende innebär en förhöjd risk för att själv utsättas för brott. Det är även risker i att vistas ute sent på kvällarna och driva runt utomhus utan särskilt mål, sälja sex, sexuellt riskbeteende, upprepat ha oskyddat sex eller lifta med okända människor. Ungdomar som varit utsatta för sexuella övergrepp eller har sexuellt gränsöverskridande familjer, löper förhöjd risk att utveckla ett sexuellt problembeteende och utsätta andra för sexuella kränkningar, jämfört med ungdomar i övrigt. Den unge löper även ökad risk för att utsätta sig själva för sexuell exploatering och andra risksituationer där de kan utnyttjas.

Sociala relationer - Ungdomars sociala relationer har betydelse för deras utveckling och risken för att utsättas för psykosociala problem. Det är till skydd för ungdomar att ha prosociala relationer oavsett om det rör sig om relationer till kamrater, grannar, lärare, tränare eller mor- och farföräldrar. Stöd från någon anhörig eller annan närstående person kan vara kompensande för ungdomar som växer upp med föräldrar som har svårt att klara föräldrarollen. Kamrater är viktiga i ungdomars utveckling av attityder, värderingar och beteenden. Utsatthet i relationer i form av våld, övergrepp och utnyttjande utgör alla påtagliga risker för den unges utveckling och för utveckling av psykosocial problematik.

3. Ungdomsjouren och det uppsökande arbetet

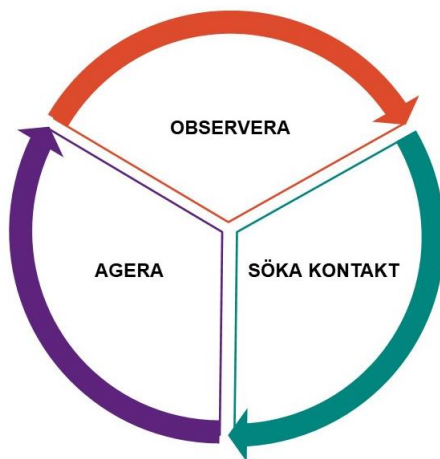
Ungdomsjouren tillhör organisatoriskt enheten Framtid Stockholm³ som är en del av Socialförvaltningen i Stockholms stad och Framtid Stockholm arbetar bl.a. med föräldrastöd, familjebehandling, uppsökande arbete bland ungdomar, alkohol- och drogfrågor, brottsutsatta och unga lagöverträdare. Ungdomsjouren bedriver socialt uppsökande arbete med barn och unga upp till 20 år. Arbetet sker på dagar, kvällar och nätter i Stockholms riskmiljöer i city, i bostadsområdena runt Järvafältet samt vid tunnelbanans knutpunkter. Under sommarsäsongen arbetar vi även i Stockholms parker. Vid varje pass arbetar minst ett arbetspar på Sergels torg med omnejd. Uppdraget syftar till att förebygga substansbruk, kriminalitet, prostitution eller annat socialt nedbrytande beteende. Vi närvarar även, när ordinarie socialtjänst inte kan vid polisförhör med ungdomar i syfte att fånga upp ungdomar i behov av socialtjänstens stöd och hjälp. Vi försöker att använda oss av MUMIN-modellen vilket är en samverkan mellan polis, socialtjänst samt landstinget. Tanken är att ungdomar efter ett förhör och ett socialt samtal direkt ska gå till Maria Ungdomsakuten för att hamna i vårdkedjan. Ungdomsjouren samarbetar med lokala socialtjänster över hela landet, socialjourer, Polismyndigheten i Stockholms län samt andra aktörer som är verksamma i offentliga miljöer.

Björn Andersson, FD, Göteborgs Universitet, definierar uppsökande arbete på följande sätt.

”Uppsökande arbete är en kontaktskapande och resursförmedlande social verksamhet som riktas till grupper, vilka ofta är svåra att nå med andra medel och som behöver ges stöd på ett lättillgängligt sätt i miljöer och sammanhang, vilka uppsökaren själv inte organiserar eller kontrollerar.”

³ För mer information besök Framtid Stockholm på www.stockholm.se

Den uppsökande metoden kan sägas innefatta tre faser (Andersson et. Al., 2014).

Figur 2. Det uppsökande arbetets cirkel

Då Ungdomsjouren arbetar på Sergels torg utgår vi från denna metod och dess tre faser genom att observera, söka kontakt och agera exempelvis på följande sätt:

- *Observera:* I miljön på exempelvis Sergels torg observerar vi vilka individer som är på platsen, hur gamla de uppskattningsvis är, hur de rör sig och vilka de tar kontakt med.
- *Söka kontakt:* Vi söker regelbundet kontakt med de ungdomar som vi upplever uppehåller sig på Sergels torg under längre tid. Det kan vara en person som har uppehållit sig på platsen en längre stund och inte verkar vara på väg därifrån likväl som en gruppering ungdomar. Vi börjar alltid med att presentera oss och informera om vårt uppdrag vilket förklarar anledningen till att vi samtalar med just den ungdomen. Vidare stämmer vi av anledningen till ungdomens vistelse på Sergels torg är och beroende på vad ungdomen svarar kan vi sedan behöva ta nästa steg. Vi vill snabbt få så mycket information som möjligt av ungdomen kring dennes vistelse, bakgrund samt aktuell livssituation. Detta då vi ofta har några få minuter att fånga ungdomarnas intresse och engagemang innan de vill avbryta samtalet för att umgås med andra, alternativt gå vidare.
- *Agera:* Efter att kontakt har tagits kan vi behöva agera. På vilket sätt vi ska agera är naturligtvis situationsbundet, men innebär någon form av aktiv handling. Det kan till

exempel handla om att ringa en förälder, skjutsa hem en ungdom, boka en tid för samtal eller trösta.

Oftast arbetar vi i de tre olika faserna samtidigt, men med olika ungdomar. Ibland är miljön vi arbetar i stökig och det kan vara många ungdomar som kräver vår uppmärksamhet. Det är då extra viktigt att tillsammans med sin kollega sortera vad som är betydelsefullt samt ha förmåga att prioritera. Att inte bara de som syns och hörs mest får uppmärksamhet, utan även uppmärksamma och ge tid till ungdomar som vill prata, men som inte tar lika mycket plats. Då samtalen på Sergels torg ofta blir kortare ungdomarna blir svårigheten att hålla samtalen vid liv med ungdomen. Detta samtidigt som vi vill få mycket information av ungdomen för att snabbt kunna länka vidare denne till olika stödinsatser alternativt kunna agera och kontakta föräldrar och socialtjänsten vid behov. Vår upplevelse är att ungdomarna inledningsvis verkar nyfikna på vilka vi är och varför vi sökt kontakt. Därefter kan vissa ungdomar berätta en del om sin livssituation medan andra väljer att backa från samtalet när de förstår vår roll och att vi exempelvis kontaktar föräldrar och har en anmälningsskyldighet till socialtjänst vid oro för barn och ungdomar utifrån aktuell lagstiftning⁴. Vissa ungdomar vill inte berätta hela sanningen då de är medvetna om att vi har anmälningsskyldighet.

Vi behöver vara uthålliga, våga ställa svåra frågor och sprida kunskap om Sergels torg till ungdomarna då fler av dessa anser att det är en mötesplats. Vi behöver vidare balansera relationen till ungdomarna genom att vara lyhörda vuxna som ungdomarna ska våga prata med samtidigt som vi känner oro för deras vistelse på Sergels torg.

⁴ Enligt 14 kap 1 § Socialtjänstlagen (2001:453)

Arbetet på Sergels torg, Plattan

En kartläggning och metodhandbok rörande så kallade öppna drogsener har tagits fram under 2017 genom ett samarbete mellan Länsstyrelsen, Polisen, Kriminalvården, Tullverket, Stockholms läns landsting samt Framtid Stockholms ledning. Syftet är att främja och öka myndighetssamarbetet mot öppna drogsener. I kartläggningen har Sergels torg definierats som en öppen drogscen enligt definitionen: *“En öppen drogscen är en geografisk, bestående plats där bruk och försäljning av narkotika sker offentligt och uppfattas som problematisk av myndigheter eller allmänheten”* (Polisregion Stockholm, 2017).

Indikationer som kan känneteckna en öppen drogscen beskrivs i metodhandboken bland annat som följande:

- Det är allmänt känt av allmänheten att synlig hantering och handel av narkotika sker på platsen, ofta dagligen genom olika kategorier av köpare och säljare.
- Platsen genererar olägenheter och obehag för allmänheten, samt misstänks attrahera nya brukare, antisociala grupper och individer exempelvis hemlösa eller flyktinggrupper.
- Platsen har en förhöjd brottsstatistik och unga avråds att vistas på platsen mot bakgrund av ökade risker för våld, hot, övergrepp, narkotika, alkohol, rekrytering till kriminella nätverk med mera.

I och med definitionen har även Norrmalms stadsdel tillsammans med lokalpolisen i området tagit fram Vision Klara som formuleras följande: *“Klaraområdet är ett varaktigt tryggt, säkert och trivsamt område för boende, verksamma och besökare”* (Trygghetsarbete Norrmalm stadsdelsområde, 2019).

Visionen har bland annat som mål att Klaraområdet inte ska vara en öppen drogscen, boende, besökare och verksamma i Klara ska uppleva platsen som trygg till 2020.

Sergels torg beskrivs ofta på olika sätt av oss verksamma och andra vilket speglar komplexiteten av platsen. Nedan presenteras ett citat från en intervjuad person som beskriver platsen som följande.

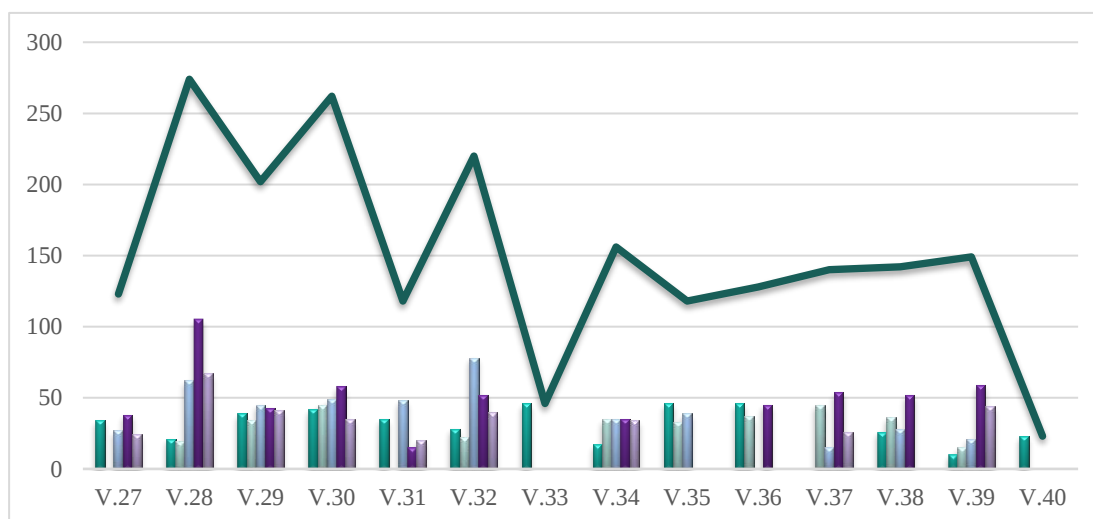
”Den vanliga beskrivningen av Plattan stämmer inte och är överdriven. Folk överdriver om hur farligt det är. Det är en plats för trasiga individer. Det är som en stor fritidsgård, där Ungdomsjouren, ordningsvakter, polis och Safe⁵ är de vuxna”.

⁵ Trygghetsvärdar från Skyddsvärnet

4. Vilka ungdomar träffar vi på Sergels torg?

Nedan presenteras resultatet av vår undersökning. Resultaten ger en bild av vilka ungdomarna är som Ungdomsjouren arbetar aktivt med på Sergels torg, hur deras livssituation ser ut samt vilka risk- och skyddsfaktorer som vi uppmärksammat hos dessa utifrån BBIC- modellens två utvalda delar *familj och miljö* samt *barnets utveckling*. Under perioden, 1 juli- 30 september, har Ungdomsjouren totalt tagit 2 101 kontakter på Sergels torg. Dessa kontakter är inte unika men beskriver överlag hur många Ungdomsjouren har kontakt med. Informationen är insamlad över tid vilket framgår av figur 3. Under vecka 33 låg fokus på arbetet i samband med festivalen *We are Stockholm* (WAS) vilket är anledningen till att handräknaren inte användes då, för mer information se vidare diskussion kring detta i kap. 6.

Figur 3. Totala antalet kontakter per vecka

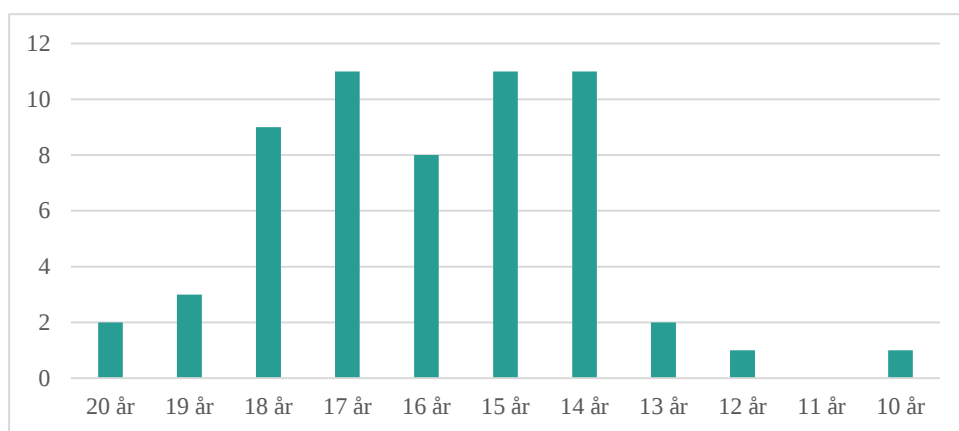
Av dessa 2 101 mer eller mindre ytliga kontakter arbetade Ungdomsjouren mer ingående med 61 uppdragsungdomar. Dessa 61 personer är som tidigare beskrivits våra uppdrag efter att socialtjänst, vårdnadshavare eller Ungdomsjouren själva aktivt arbetar med ungdomen. Av de 61 uppdragsungdomar vi arbetade med under perioden framkommer att 32 var flickor och 29 pojkar.

Totalt har vi under tidsperioden haft flera kontakter än i senaste rapporten, vilket kan bero på att flera ungdomar vistas på platsen utifrån att aktuell period delvis är sommarlov samt att det är en något längre period jämfört med förra tidsperioden. Dock kan vi inte se att vi har haft någon ökning av aktuella uppdrag trots att flera ungdomar har uppmärksamrats.

Att Ungdomsjouren har arbetat med nästan lika många flickor som pojkar under perioden behöver inte nödvändigtvis betyda att könsfördelningen bland ungdomar på platsen är jämn överlag. Ungdomsjourens generella upplevelse är att det under denna period vistas fler flickor på platsen, men det kan vara så att vi snabbare tar kontakt med flickor. Vi tror det beror på en fördom och förförståelse om att flickor lättare kan hamna i situationer där de blir utnyttjade.

För att vidare se till vilka personerna på platsen är kan vi i figur 4 se vilka åldrar uppdragsungdomarna hade under perioden.

Figur 4. Födelseår för uppdragsungdomarna i undersökningen

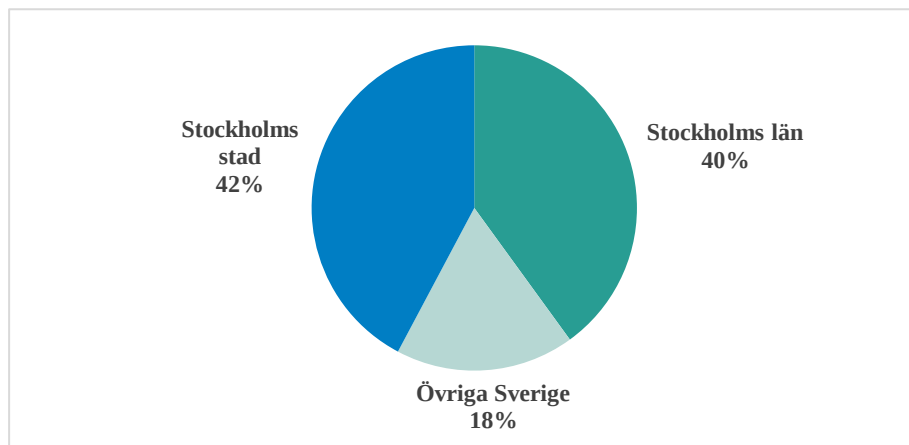

Vi har samlat in födelseår för 59 ungdomar som vi arbetat med under perioden. De flesta (11 st) var 17 år gamla (2002) eller 14-15 år (födda 2004 och 2005). Den yngsta vi arbetat med var 10 år gammal och den äldsta var 20 år gammal.

Att vara ung i en riskmiljö innebär en ökad risk för den unges fortsatta hälsa och utveckling. Ung i detta sammanhang anser vi är vara alla som är under 18 år. Utifrån resultatet framgår att mellan den yngsta individen och den äldsta som vi varit i kontakt med är åldersspannet 10 år. Generellt är de ungdomar som vi arbetar med på Sergels torg mellan 14 år och 18 år och under dessa år är det mycket som sker i ungdomars utveckling.

Då Sergels torg av många beskrivs som en mötesplats ville vi undersöka kommundeltillhörighet och stadsdelstillhörighet de uppdragsungdomar vi arbetat med har. Genom detta har vi möjlighet att öka samarbetet med fältgrupper inom de kommuner som ungdomarna kommer ifrån. I figur 5 framkommer fördelningen, Stockholms stad, Stockholms län (förutom Stockholm stad) samt övriga landet i procent.

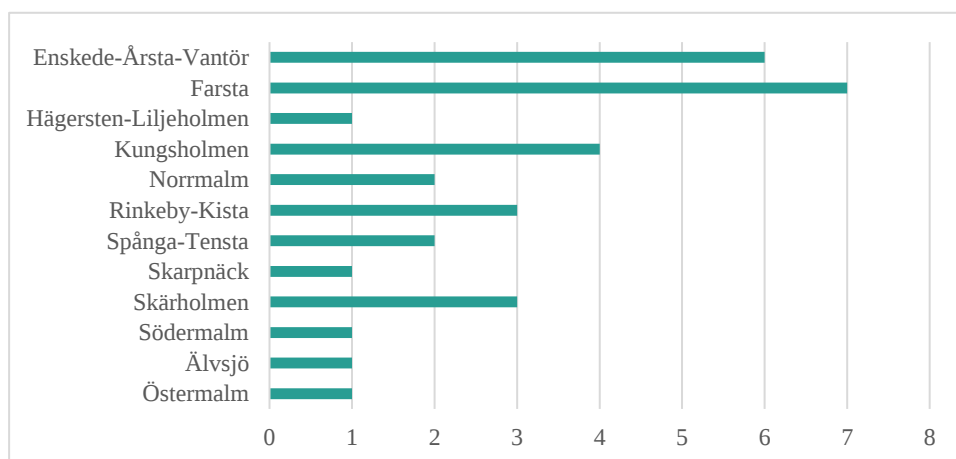
Figur 5. Kommuntillhörighet för uppdragsungdomarna i undersökningen

Informationen har inhämtats från 58 ungdomar. Av diagrammet ovan framgår att 40 % tillhör Stockholms län och 42 % tillhör Stockholms stad, 18 % är hemmahörande i andra delar av Sverige.

Vidare tittade vi även på vilken stadsdelstillhörighet gällande ungdomarna från Stockholms stad.

Figur 6. Stadsdelstillhörighet

I diagrammet ovan kan vi se att vi träffat 32 ungdomar från 12 av stadens 14 stadsdelar⁶ där ungdomar från Farsta och Enskede-Årsta-Vantör är överrepresenterade.

Undersökningen visar att ungdomar som Ungdomsjouren möter på Sergels torg är skrivna i framförallt i Stockholms stad men även i övriga Stockholms län och andra delar av landet. Resultatet speglar den generella upplevelsen av att Sergels torg är en mötesplats. Det blir tydligt att då de ungdomar vi jobbar med kommer från hela Sverige. Det är intressant att de två stadsdelar som sticker ut angränsar till varandra och frågan går att ställa sig huruvida ungdomarna känner varandra utifrån detta eller om de mötts på Sergels torg? Vår erfarenhet är att ungdomar ofta tar med sig sina vänner där de är hemmahörande alternativt känner genom skolan eller via social medier och i vissa fall stämmer första träff på Sergels torg. Därefter har de fått kontakt med andra individer som vistas på platsen och snabbt etablerat sig. Under tiden ungdomarna etablerar sig upplever de en stärkt självkänsla samt en trygghet i och med att de lär känna fler på platsen. De upplever sig få positiv bekräftelse av andra vilket i sin tur genererar ökad vistelse och närvaro samt fler kontakter med olika personer. Vidare beskriver ungdomar för oss att de känner sig trygga då det finns många vuxna professionella på plats.

⁶ Hässelby-Vällingby och Bromma stadsdelar är de som inte är representerade.

Risk- och skyddsfaktorer utifrån BBIC- modellen

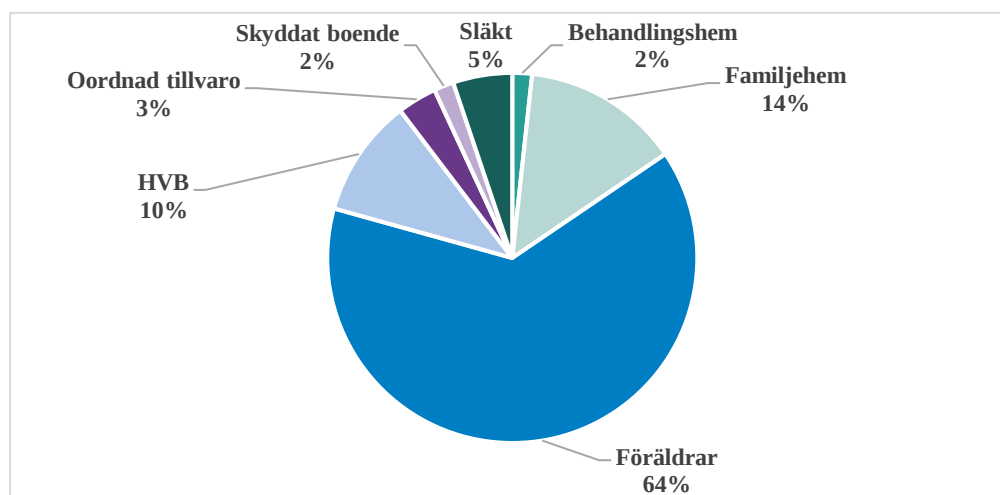
Nedan presenteras resultat kring BBIC-triangelnns två utvalda sidor *barnets utveckling* samt *familj och miljö*. Under vissa områden har vi presenterat en del citat från de ungdomar som blivit intervjuade för att få en djupare inblick i deras bild av sin livssituation och upplevelser av miljön på och omkring Sergels torg samt hur det speglar resultatet.

BBIC-tringeln: Familj och miljö

Drygt hälften bor med sina föräldrar

Faktorer som anses var till skydd för ungdomar är en stabil och trygg boendesituation. I figur 7 presenteras resultat kring uppdragsungdomarnas boendesituation under perioden.

Figur 7. Boendesituation för uppdragsungdomarna i undersökningen

Uppgifter om boende har inkommit av alla de 61 ungdomarna vi hade i uppdrag. Det framkommer att 64 % av ungdomarna bor hos sina föräldrar (37 personer). Det är 14 % som bor i familjehem, 10 % personer som bor på HVB-hem, 5 % bor hos släktingar, 2 % på behandlingshem och 2 % på skyddat boende. Ungdomsjouren har även träffat ungdomar, 3 %, som har en oordnad tillvaro vilket innebär att de flyttar runt och inte har någon fast boendesituation.

Ungdomsjouren har undersökt hur många av uppdragen som en vårdnadshavare alternativt god man blivit kontaktad vilket är i 23 % av våra uppdrag.

I nedanstående citat kan man se exempel på hur en person haft dels boende via socialtjänsten men även hur en ordnad tillvaro kan se ut.

”Kom till Sverige 2015. Malmö 15 dagar sen till ett familjehem i Tensta, sen till ett HVB-hem i Upplands Väsby. Där bodde jag fram tills jag fyllde 18 år då skickade de mig till Jukkasjärvi i Norrland. Jag trivdes inte där, vi bodde fem personer i ett litet rum. Man gjorde inget. Jag åkte till Stockholm och bodde hos kompisar sen runt i olika kyrkor. Nu bor jag inneboende hos en kvinna i Tyresö”

En annan person beskriver kontakt och placering via socialtjänsten fram till 18 års ålder enligt nedan.

”Ja, när jag kom 2014 fick jag kontakt med soc. Då blev jag placerad i familjehem, men sen tog kontakten slut när jag fyllde 18 år. Har inte fått nån hjälp eller pengar sen dess”

Då 37 av 61 ungdomar bor hemma hos sina vårdnadshavare blir Ungdomsjourens kontakt och samarbete med föräldrar av vikt för att ungdomars vistelse i denna riskmiljö ska minska. Resultatet speglar inte hur relationerna mellan ungdom och förälder ser ut eller hur ofta och hur regelbundet ungdomarna är hemma. Det ses som skyddande faktorer att barn bor hemma hos vårdnadshavare (jmf. Socialstyrelsen, 2015), samtidigt framkommer inte uppgifter kring hur de 37 ungdomarna som bor hos vårdnadshavarna har det i hemmet. Exempel på problematiska hemförhållanden kan vara våld i nära relationer, hedersrelaterad problematik, ej fungerande kommunikation med föräldrar, omsorgsbrister hos föräldrar med mera. Många föräldrar som Ungdomsjouren har kontakt med beskriver en hög oro gällande sina barns fortsatta hälsa och utveckling efter etablering på Sergels torg. Samtidigt beskriver flera ungdomar och föräldrar att de har svårt att kommunicera med varandra.

Våra erfarenheter är att ungdomar som har en problematisk livssituation söker sig till Sergels torg för att hitta likasinnade för umgänge. Enligt en intervjuad ungdom, 17 år, beskriver hen anledningen till att ungdomar väljer att vara på platsen som följande.

”Man träffar personer i samma situation som en själv och det skapar trygghet.”

Att inte ha ett stabilt boende i kombination med vistelse på Sergels torg kan innebära en större utsatthet för att till exempel utveckla ett kriminellt beteende eller risk för att utnyttjas på grund av den utsatta situationen. Möjligt är att ungdomar som inte har ett stadigvarande

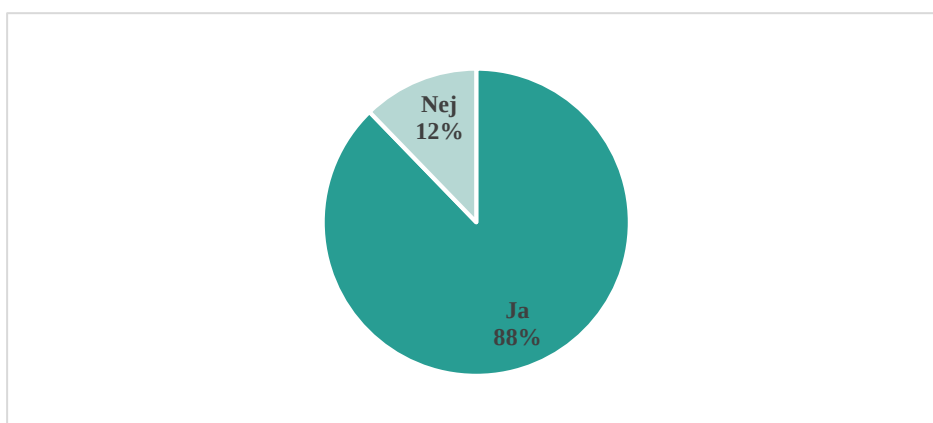
boende kan ta kontakt med alternativt bli kontaktade av, personer på plats för att finna en sovplats. Dessa kan i sin tur kräva sex, narkotika eller annat i utbyte och således ökar risken för ungdomar att bli utsatta.

Boende via socialtjänsten kan innebära en skyddsfaktor om ungdomen är väl integrerad i hemmet samt har god kontakt med personalen på boendet (jfr. Socialstyrelsen, 2015). Ungdomsjouren befarar dock att flera av dessa individer inte är väletablerade på boendena och att det kan vara ett av skälen till att de vistas på Sergels torg. Likväl som att de ungdomar som bor hemma hos vårdnadshavare väljer att vistas på Sergels torg då de inte har en god relation till sin hemmiljö.

Socialt nätverk och integrering

Insatser från exempelvis socialtjänst, hälso- och sjukvård för barn och familjer som är i behov av dessa utgör skyddande faktorer för barns fortsatta utveckling och hälsa samt mot bristande omsorg och psykosocial problematik. Avsaknad av eller få bristande stödinsatser kan indirekt utgöra en riskfaktor för barnet om insatserna inte motsvarar barnets eller familjens behov (Socialstyrelsen, 2015) I figur 8 presenteras om uppdragsungdomarna någon gång haft kontakt med socialtjänsten.

Figur 8. Pågående eller tidigare kontakt med socialtjänsten

Det har insamlats information från 49 ungdomar varav 88 % av dessa har eller har haft kontakt med socialtjänsten. Ungdomsjouren har gjort orosanmälan på 48 % av de ungdomar vi arbetat med under denna period. Vi har inte undersökt hur kontakten med socialtjänsten har sett ut eller hur deras upplevelse av kontakten varit. Personerna nedan beskriver att de haft långvarig kontakt med socialtjänsten, de berättar också om en vuxenvärld som har abdikerat

och att känslan av att tvingats klara sig själv infunnit sig i takt med att ungdomen blivit äldre och myndig.

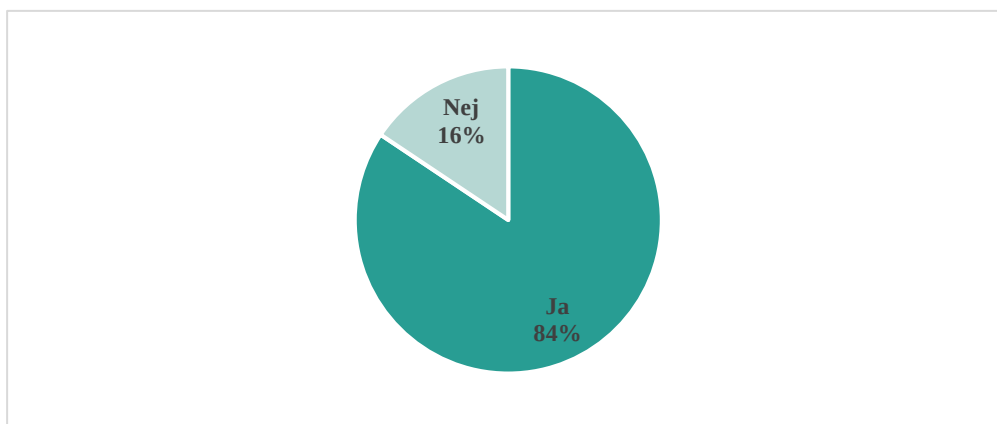
”Blev aktuell hos socialtjänsten när jag var 6 år, har fortfarande kontakt”

”När jag fyllde 18 hände mycket i mitt liv. Tappade kontakt med soc. och kände att jag inte fick någon hjälp. Jag blev tvingad att fixa mitt liv på egen hand. Började med dåliga saker. Började göra dåliga saker för att livet tryckte ner mig. Problem med ekonomin så det var då allt började. Men jag bestämde själv att det skulle bli så. Är ledsen för mitt liv. Rädd att jag inte kommer få ett bra liv i framtiden”

Olika typer av insatser

Vi har undersökt om uppdragsungdomarna har pågående insatser av socialtjänsten för att få en bredare bild av deras vårdbehov. Detta presenteras nedan i figur 9.

Figur 9. Pågående frivillig insats från socialtjänsten för uppdragsungdomarna i undersökningen

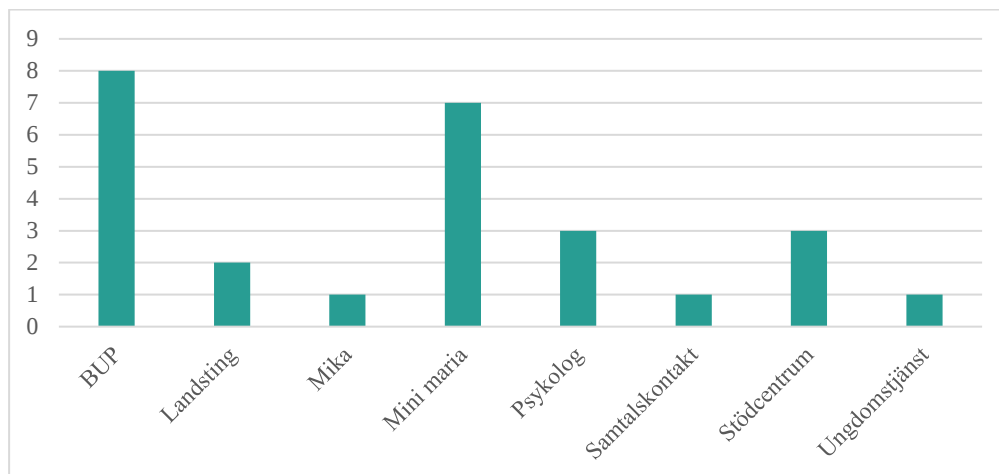
Av 32 ungdomar har 84 % en pågående insats i form av frivillig insats från socialtjänsten. Vi har även fått information om att 6 personer utöver dessa har en pågående insats genom LVU⁷.

⁷ Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Vi valde även att tittat på om de tidigare haft insatser via socialtjänsten. Av 21 ungdomar vet vi att 19 personer tidigare haft frivilliga insatser via socialtjänsten, där 6 personer även berättat att de har haft LVU-insatser tidigare.

I figur 10 presenteras andra stödinsatser som vi fått information om våra uppdragsungdomar.

Figur 10. Stödkontakter uppdragsungdomarna i undersökningen uppgett

26 ungdomar har berättat vilka ytterligare kontakter de har eller har haft. Flest av dessa har någon gång varit i kontakt med Barn och ungdomspsykiatri (BUP) men även Mini Maria. Det är inte ovanligt att ungdomar har flera olika typer av stödkontakter. En intervjuad person berättar att hen har olika av pågående insatser enligt citatet nedan.

”Har kontakt med Psykiatri; unga vuxna, innan dess BUP. Går i samtal hos Mikamottagningen och traumabearbetning hos Talita”

Vi finner det intressant att 88 % av de ungdomar som Ungdomsjouren arbetar aktivt med har eller har haft en socialtjänstkontakt. Detta menar vi speglar det ”bagage” som ungdomar har med sig när de etablerar sig på Sergels torg. Det framgår inte hur väl ungdomarna tycker att kontakten med socialtjänsten fungerat, dock skulle detta kunna vara en skyddsfaktor om den är välfungerande (Socialstyrelsen, 2015). Resultatet antyder ändå att många av de ungdomar som vistas på platsen har eller har haft något behov av stöd.

Utöver detta går det att utläsa att flera ungdomar som vi möter har varit/är tvångsomhändertagna enligt LVU. Det innebär att socialtjänsten genom sin utredning uppmärksammat riskfaktorer kring ungdomen och bedömt att dennes behov inte kan

tillgodoses på frivillig väg. Det framkommer dock inte om ungdomen är omhändertagen enligt 2 eller 3§⁸ LVU. Skillnaden är att 2§ utgår från vårdnadshavares omsorgsförmåga medan 3§ är utifrån den unges egna beteende. Generellt sett visar resultatet att det är många ungdomar som har kontakt med socialtjänsten. Vi har inte fått svar från alla kring vilka insatser de har, vilket kan innebära att vissa ungdomar har fler insatser än vad som syns i resultatet. Många har även uppgett att de har flera stödkontakter pågående samtidigt. Mini Maria är en av de vanligaste insatserna vilket tyder på att personer kring ungdomarna uppmärksammat någon typ av substansbruk eller oro för substansbruk och därmed sökt hjälp. Det blir tydligt att många ungdomar som etablerar sig på Sergels torg har vårdbehov och behov av stöd från samhällets olika instanser. Detta i kombination med låga åldrar och vistelsen i en riskmiljö medför en ökad oro och sårbarhet för dessa individer.

⁸ 2 § Vård skall beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

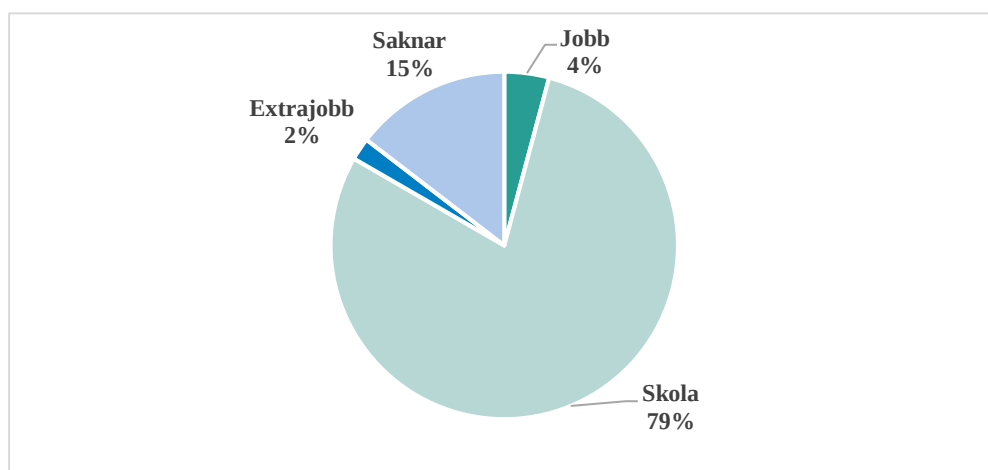
3 § Vård skall också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

BBIC-tringeln: Barnets utveckling

Sysselsättning

Skolgång ses som ett starkt skydd för ungdomar och därför har vi valt att titta vidare på detta nedan, men valt att lägga till frågan om jobb/extrajobb, då en del ungdomar inte har en skolgång.

Figur 11. Sysselsättning uppdragsungdomarna i undersökningen har

Vad gäller sysselsättning har Ungdomsjouren fått svar från 48 ungdomar. 79 % uppger att de går i skolan, 4 % jobbar heltid och 2 % har ett extrajobb. Det är dock 15 % som helt saknar sysselsättning.

Nedanstående citat är av en intervjuad person som berättar om att denne är på Sergels torg. Citatet speglar vikten av en aktiv och fungerande skolgång. Att finna gemenskap kan också vara en anledning till att ungdomar vistas på Sergels torg.

”Jag slutade när jag började skolan, så när jag går i skolan åker jag inte dit”

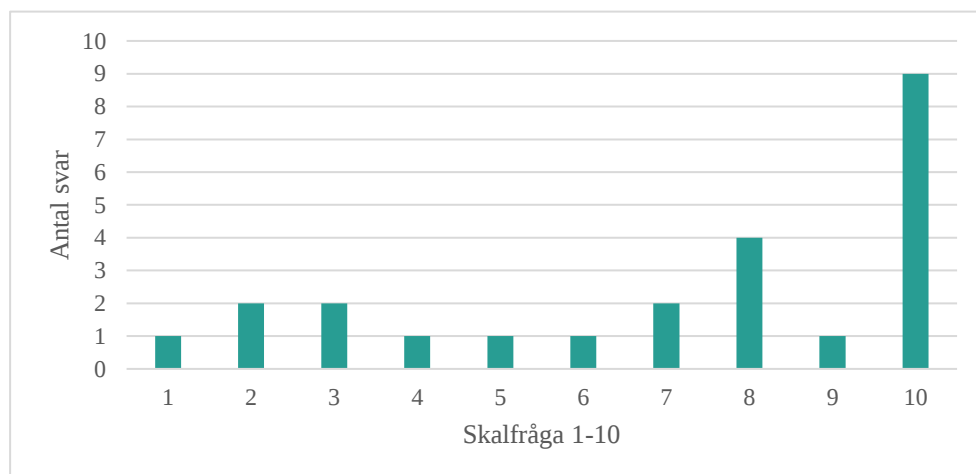
Låg eller ingen närvaro i skolan är en riskfaktor medan hög närvaro är en skyddsfaktor (Socialstyrelsen, 2018). Då skolan ses som en viktig skyddsfaktor för att förhindra utvecklingen av psykosociala problem är det en allvarlig risk att flertal uppgett att de saknar sysselsättning. Skolgång kan vara ett skydd då många barn och unga finner en vuxen i skolan som de ser upp till och har som förebild. Omfattningen av närvaro i skolan framkommer inte. I Socialstyrelsens grundbok om BBIC nämns att hög frånvaro kan komma att leda till att

ungdomar väljer att umgås med andra personer i samma eller liknande situation vilket i sin tur är en riskfaktor.

Hur mår ungdomarna vi möter?

En skyddsfaktor är att ha en god hälsa och utveckling (för mer information se kapitel 4 om risk och skyddsfaktorer, sida 12). För att undersöka ungdomars hälsa har vi valt att sammanställa upplevt mående, droganvändning, alkoholanvändning, samt självskadebeteende.

Figur 12. Mående uppdragsungdomarna anger i undersökningen

Det har inkommit 24 svar avseende upplevt mående. Ungdomarna har fått frågan "hur skulle du skatta ditt mående på en skala 1-10, där 1 är sämsta möjliga och 10 är bästa möjliga?" Majoriteten har angett en 10:a på frågan.

I efterföljande citatet beskriver en av de intervjuade personerna, varför denne valt siffran 10.
"10. Jag har skolan, jag har någonstans att sova, jag har mat att äta och jag känner mig trygg"

En annan person berättar att platsen betyder mycket för denne vilket påverkar dennes mående.
"Det betyder för mycket för mig. Här tappar jag all stress. Här träffar jag kompisar".

Nedan följer ett citat där en person beskriver relationen till Sergels torg och vad som lockar.

”Innan tittade jag aldrig upp när någon pratade med mig, stirrade mest ner, i och med att jag var på Plattan, då lärde jag mig mer om hur man är med andra och jag började kunna säga: jag fattar inte, det får du förklara.(...) Det är som jag och Plattan är i en relation. En destruktiv relation”.

Självska debeteende

Självska debeteende är kopplat till måendet och vi har inhämtat information från 13 personer av vilka 10 har, eller har haft, ett tidigare självska debeteende.

Nedan följer intervjuade personers egna ord kring självska debeteende.

”Ja förut... och nu... Började när jag var 17. När känslan kommer så gör jag det och det känns som att allt rinner ut. Nu när jag känner... vad heter det... depress.. depression. Senaste gången var för 3 dagar sen kanske”.

”Ja, jag har bränt mig med cigg. Jag fick vänta 1½ år på intervjun på migrationsverket och det var mycket stress”

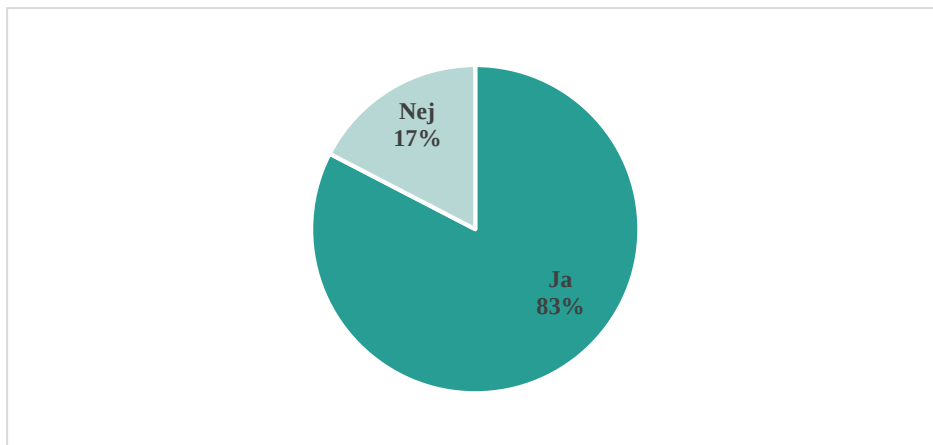
Att kartlägga ungdomars mående är komplicerat då det är en högst subjektiv fråga. Skälen till svaren och tolkningen av frågan varierar hos ungdomar. Flera uppgav att det var svårt att säga en siffra på skalfrågan. Detta för att vissa önskade en beskrivning av varje siffra medan andra ville säga ett spann på 1-5. En av intervjupersonerna uppger att denne mår 10:a för att denne har skola och någonstans att bo. Detta visar på svårigheten att mäta mående då alla personer uppskattar olika saker och vad som är av vikt för dem för att de ska ha ett gott mående. Det visas även i frågan kring självska debeteende, det är 10 personer som har eller har haft detta tidigare men kan samtidigt uppge att de mår 7-8 vilket vi uppfattar som en hög siffra på skalan. När ungdomar berättar om självska debeteende frågar vi alltid vidare när senaste gången de skadade sig var och hur de skadar sig. Självska debeteende är sprunget ur psykisk ohälsa och det är inte ovanligt att människor inte vill prata om detta då det kan kännas både skamfullt och tabubelagt.

Substansbruk, hur vanligt är det?

En tidig debut i substansbruk är en fara för barn och ungdomars fortsatta hälsa och utveckling. Nedan presenterats uppdragsungdomars svar på frågor kring substansbruk, som ett

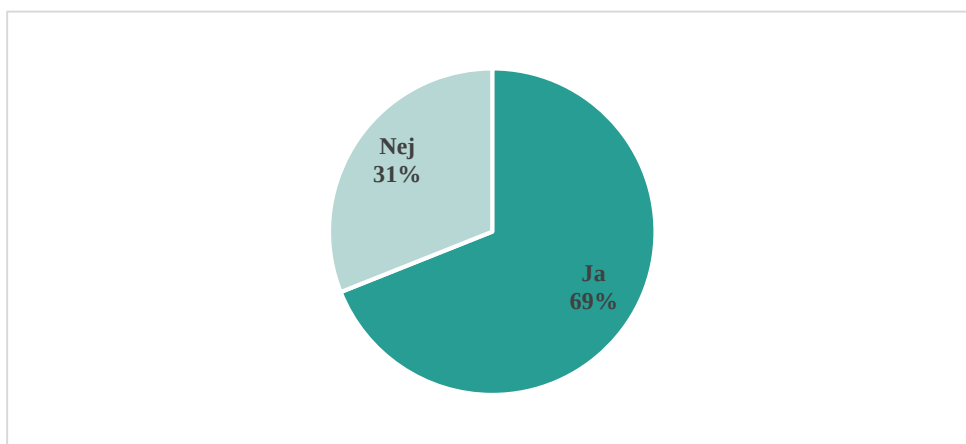
samlingsnamn för bruk av alkohol och narkotika. Detta kommer utifrån Ungdomsjourens uppdrag att förebygga substansbruk.

Figur 13. Uppdragsungdomar i undersökningen som testat alkohol

Vad gäller information om alkoholanvändning har Ungdomsjouren fått svar från 23 personer. Av dessa har 83 % berättat att de någon gång testat alkohol och 17 % uppger att de inte har testat alkohol. Frågan huruvida uppdragsungdomarna testat narkotika eller ej har ställts till 29 personer.

Figur 14. Uppdragsungdomar i undersökningen som testat narkotika

Vi har fått svar från 29 personer. Av dessa har 69 % berättat att de någon gång testat narkotika och 31 % uppger att de aldrig brukat någon typ av narkotika.

Intervjupersonerna berättar i citaten nedan om deras erfarenheter kring droger.

”Rökt cannabis vid ett tillfälle, inget för mig”

”Förut rökte jag hasch, men inte dagligen. Kanske en gång i månaden. Nu använder jag inte droger”

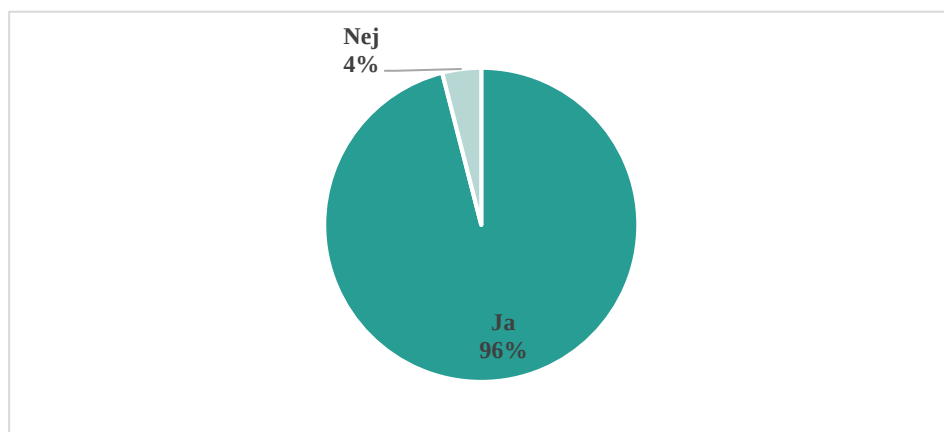
”Aldrig själv tagit bara sålt”

Det innebär en riskfaktor att med en tidig drogdebut och/ eller att ha ett risk- eller missbruk (Socialstyrelsen, 2015). Då den klara majoriteten har testat både alkohol och droger kan vi konstatera att detta är en risk som flera av ungdomarna på Sergels torg har utsatts för vilket kan bidra till en ogynnsam utveckling. Vi tolkar resultaten som att ungdomarna faktiskt normaliserar både dåligt mående och kriminalitet. De uppger att de mår bra men samtidigt ser vi utifrån att det finns flera faktorer som tyder på det motsatta där flera risker är närvarande.

Brottsutsatthet

Av de ungdomar vi möter kan vi se att det är vanligt att man har varit utsatt för någon typ av brott. *”Har blivit dömd för misshandel och har blivit misshandlad flera gånger”*.

Figur 15. Uppdragsungdomar i undersökningen som varit utsatta för brott

På frågan om brottsutsatthet har totalt 25 svar inhämtats och av dessa har 96 % (24 personer) berättat att de har utsatts för brott och 4 % (1 personer) har uppgett att de inte har blivit utsatta för brott.

Flertalet av de tillfrågande hade varit utsatta för brott, vilket enligt forskning kan föra med sig känslor av oro, rädsla samt ångest eller posttraumatisk stress. Att vara utsatt för brott förhöjer dessutom risken att själv börja begå brott. Sergels torg är en plats där antalet brott som begås är högre än på andra platser vilket är viktigt att ha med sig (Polisregion Stockholm, 2017).

Känslor och beteende

Att vistas ute sent på kvällarna och driva runt utomhus utan särskilt mål, sälja sex, sexuellt riskbeteende, upprepat ha oskyddat sex eller lifta med okända människor är olika risker ungdomar kan utsätta sig för (för mer information se kap. 4 på sida 12). Utifrån detta har vi har undersökt ungdomarnas vistelse och frekvens på Sergels torg, om de blivit misstänkta för brott och om de har blivit tillfrågade om sex mot ersättning.

Av de 61 ungdomar vi arbetade med var det 59 av som vistades på Sergels torg. Det var en person som vi aldrig träffade och ytterligare en som vi enbart påträffade i Liljeholmen.

Av 61 ungdomar är det 22 ungdomar som Ungdomsjouren även träffade på torget i Liljeholmen.

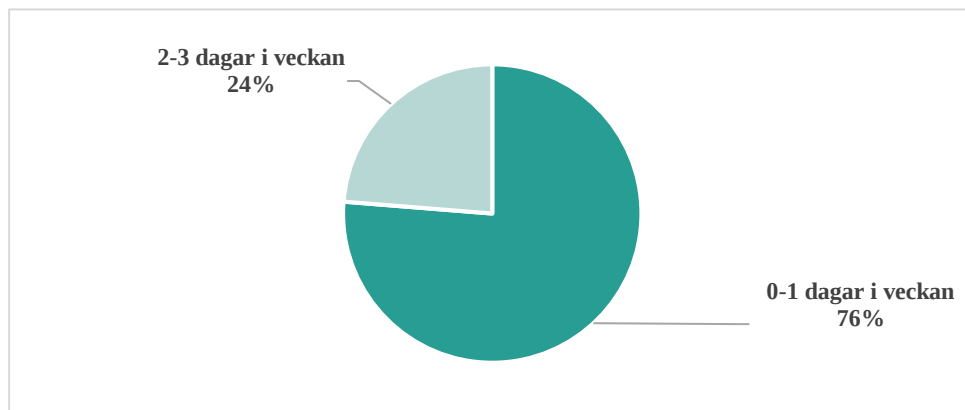
Nedan presenteras intervjuade personers egna ord kring anledningen till att de började befinna sig på Sergels torg.

”Började hänga på Plattan för 2 år sedan. Men nu är jag här varje dag. Enda bra är att man får en massa saker att tänka på. Om jag får barn skulle de aldrig få hänga här. Jag skulle berätta allt som händer här. (...) Jag känner mig trygg här. Alla mina kompisar är här. Men jag vet att jag inte kommer att fixa mitt liv här. Inte värt. (...) Precis som killar i orten säger att det är deras trakt så är Plattan ”min trakt”. Hur ska jag hänga i orten? Jag är en Plattangrabb”

”Det var många anledningar, jag hade ingenstans att sova, hade plats i kyrkan men de öppnade inte förrän 21:00, jag hade inget jobb, inga pengar och visste att det fanns folk där som man kunde sälja droger till och jag behövde försörja mig. Jag tjänade 400 kronor per dag då jag sålde hasch så jag kunde köpa mat”

Genom observationer har Ungdomsjouren dokumenterat hur uppdragsungdomarna vistas på Sergels torg. Nedan presenteras detta i figur 16.

Figur 16. Hur ofta ungdomarna vistas på Plattan

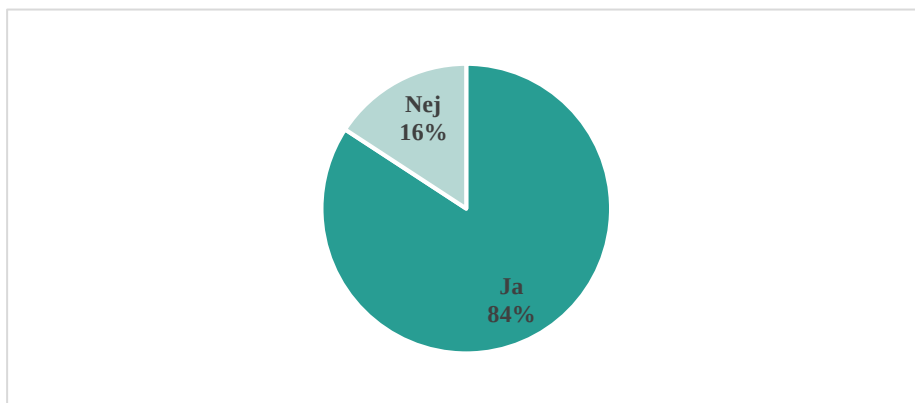
Genom våra egna observationer och dokumentation har information inhämtats från 59 ungdomar rörande vistelsen på Sergels torg. Det vanligaste är att ungdomarna vistas på platsen 0-1 gånger i veckan (45 personer). Det är 14 ungdomar som vistas på platsen mellan 2-3 dagar i veckan och ingen som vi har dokumenterat vistas där mer än så. En av intervjupersonerna uttryckte sig enligt följande citat: *"Jag borde skriva mig på Plattan, för jag är där så mycket"*.

För att få en bild av vilka tider ungdomar är på platsen har vi undersökt vilka tider ungdomar är på Sergels torg. Svar rörande vistelsetiden har insamlats från 56 ungdomar. Svaren delades upp i tidsintervallerna 12-18, 18-22, 22-02. Dessa har sedan slagits samman med hur ungdomar vistas kring dessa perioder. Vanligaste är att ungdomar (16 personer) vistas på platsen olika tider mellan klockan 12-22. Diagrammet visar även att ungdomar visats på platsen mellan klockan 12 på dagen till klockan 02 på natten.

Misstänkt för brott

På Sergels torg är brottsstatistiken förhöjd och då kan man anta att siffran gällande misstänkt för brott bör vara hög även för de ungdomar som vistas där. Vi har undersökt och presenterat detta i figur 17.

Figur 17. Uppdragsungdomar i undersökningen som varit misstänkta för brott

Vad gäller information om misstanke om brott har information inkommit från 19 personer. Det framkommer att 84 % har varit misstänkta för brott och 16 % uppger att de inte har misstänkts för brott.

Nedan berättar en intervjuad person att denne dömdes till böter efter att ha begått ett brott.

”Ja, jag blev tagen när jag sålde droger på Plattan, jag dömdes till böter.”

Sex mot ersättning

Att ha sex mot ersättning är inte ett brott, att förövaren ger något i ersättning i utbyte mot sexuella tjänster är dock ett brott. Ungdomsjouren har ställt frågan om sex mot ersättning till 6 ungdomar, varav en person har uppgett att denne haft sex mot ersättning. Det är några av de personer som intervjuades som fått frågan.

”Jag har aldrig och skulle aldrig sälja min kropp. Ja, självklart har nån frågat. Har blivit tillfrågad 2 ggr och senaste gången var för några dagar sen. Vet om folk som sålt sina kroppar för att få pengar. Vet även om att det finns unga tjejer här som sålt sina kroppar”

”Nej. Jag vet folk som har gjort sånt”

En person berättar att hen har sålt sex till och från under många år. Hen säger att anledningen har varit i självskadande syfte: *”Jag har fått pengar varje gång, men jag kan inte räkna de gånger jag eldat upp pengarna”*.

En skyddsfaktor hos ungdomar är att uppvisa ett positivt förhållningssätt och ha god problemlösningssförmåga, ett gott uppträdande och en positiv yttre framtoning. Vidare innebär det en risk att hänga utomhus utan att ha något vidare mål (Socialstyrelsen, 2018).

Ungdomsjouren gör bedömningen att frekvent vistelse på Sergels torg innebär ett riskbeteende för en ungdom, i synnerhet då det sker sena kvällar och då umgänget sker med äldre personer.

Vistelse på Sergels torg är en riskfaktor som alla ungdomar i denna studie uppfyller. I flertalet av de intervjuer som skett framkommer att de vistas mycket på platsen och att det ses som en trygghet. Majoriteten av de ungdomar som ingår i sammanställningen har vistats på platsen mindre än en gång i veckan. Det kan då bland annat handla om uppdrag som Ungdomsjouren har fått kring en ungdom som kort därefter slutar att vistas på Sergels torg. Ett exempel är ungdomar som tar kontakt med Ungdomsjouren då de behöver hjälp med kontakten med myndigheter.

Sannolikheten för att ungdomen skall begå brott ökar ju fler riskfaktorer som finns i kombination med färre skyddsfaktorer, bland annat en osund vänkrets (Socialstyrelsen, 2017). Sergels torg och Klaraområdet är en av de platser i Stockholm där flest brott begås (Norrmalms stadsdelsförvaltning, 2018). De ungdomar som ingår i denna rapport vistas frekvent på denna plats och det är antagligen ingen slump att en så stor andel av dem någon gång har misstänkts för ett brott. Vistelse på en plats där det dessutom förekommer flertalet kriminella handlingar gör i längden att ungdomarna kan komma att normalisera dessa handlingar och eventuellt anse det som statushöjande. Detta är att utveckla ett normbrytande beteende vilket är en risk i sig. Det är heller inte ovanligt att ungdomarna bara reagerar med en axelryckning när det har varit t.ex. ett knivslagsmål på platsen.

Att ha sex mot ersättning innebär en riskfaktor och kan påverka en ungdoms fortsatta utveckling (Socialstyrelsen, 2017). I denna rapport angav en person att denne hade haft sex mot ersättning. Sex mot ersättning innebär inte alltid ersättning i form av pengar utan kan även handla om boende eller droger vilket är något som Ungdomsjouren misstänker

förekommer på Sergels torg oftare än vad som har framkommit eller som en intervjuperson berättar, att det är i självskadande syfte. Sex mot ersättning och substansbruk kan därmed i vissa fall vara sammanlänkade riskfaktorer likväl som sex mot ersättning och hemlöshet. Det är inte helt enkelt att prata om denna fråga på Sergels torg, dels för det är en väldigt privat och personlig fråga men också för att miljön är som den är. Det är sällan en lugn stund och många människor i omlopp. Vi märker dock en skillnad i vår grupp i hur vi arbetar med detta område och att det oftare kommer på tal i gruppen efter föregående rapport. Vi frågar även socialtjänsten och vårdnadshavare om det finns en oro kring sex mot ersättning när vi tar uppdrag för att så ett frö hos andra kring ungdomen. Det är större chans att socialtjänsten och vårdnadshavarna har stund ensam med ungdomen och då har möjligheten att lyfta frågan.

Hur ser de sociala relationerna ut för ungdomarna på plats?

Ungdomsjouren har genom sin höga närvaro på Sergels torg god kännedom om de personer som frekvent befinner sig på platsen. En del av Ungdomsjouren arbete innebär observationer. Ungdomsjouren har observerat att 17 av 61 ungdomar någon gång under perioden för sammanställningen har umgåtts med personer som är minst fem år äldre än de själva.

En annan vanlig situation är att ”unga vuxna” befinner sig på Sergels torg och att de där umgås med personer under 18 år.

Nedan presenteras citat från intervjuade personers egna utsago gällande platsen och varför de vistas där.

”Började hänga på Plattan pga att jag hade kompisar som hängde här. Blev glad när jag var här för det var så trevliga människor och man kunde komma hit och prata med vem som helst. Hade inga kompisar någon annanstans och inget att göra hemma”

”Kul i början men sen tråkigt, man fastnar. Oavsett finns folk som man känner igen om nått skulle hända. Inga personer som jag har i telefonen men som ändå är mina vänner. Vi bestämmer aldrig mötesplats men kommer man hit så vet man att det alltid finns någon att vända sig till. Vi vet att det är en farlig miljö men känner folk åt alla håll så känner mig trygg här. Man träffar personer i samma situation som en själv”

På fråga vad som är dåligt med platsen och hur de skulle beskriva Sergels torg har intervjupersonerna svarat enligt följande citat. *"Många som tänker att de som hänger på Plattan är dåliga människor, men alla gör inte dåliga saker". Folk kollar på oss på ett visst sätt. Dom tror att vi är farliga, men det är inte så..... Känns som att alla tror att vi spelar med livet, men det är livet som spelar med oss. (...) Jag har sagt till dem att inte hänga här, men man kan inte tvinga dom. Jag ringde en tjejs mamma och sa att dottern börjat hänga här, men hon är fortfarande här hela tiden. Hon är bara 14 år"*

"Om du hänger på Plattan kommer du hamna i dåliga situationer, inte bara knark, det finns personer som blivit pundare för att de hängt där. Det finns farliga människor där, de har knivar och pistoler med sig".

En intervjuad person säger i samtal att det råd som hen skulle ge till en 13 åring som börjat vistas på Sergels torg är att "Lyssna på de andra runt omkring sig. När jag tänker på mig själv för tre år sedan så ångrar jag att jag inte lyssnade då." Personen berättar vidare att hen hade behövt en äldre person som sa till ordentligt att inte vistas där. Ungdomen säger också i samtal att det var Ungdomsjourens fel att hen hamnade på behandlingshem men reflekterade vidare att det hade gått dåligt ändå. Känslan beskriver hen som "Den dagen jag sa mitt namn till er förstördes mitt liv".

Det kan även vara personer som tidigare har vistats mer frekvent, men har minskat vistelsen under sammanställningsperioden. Det är till skydd för ungdomar att ha sunda relationer till kamrater och en risk för ungdomar att ha problematiska relationer till kamrater. Resultatet visar att flera av ungdomarna har umgåtts med personer som varit minst fem år äldre än de själva. Vi ser detta som en problematisk relation i synnerhet i en riskmiljö. Vi menar att vistelsen i denna miljö genererar en ond spiral och går i arv åldrar emellan då flertalet av de som vistas på platsen, som fyller 18 år, fortsätter vara där när det börjar komma in desto yngre ungdomar. Dessa ålderskategorier börjar sedan umgås med varandra trots ålderskillnaderna vilket speglar komplexiteten av platsen.

Vi anser att det är oroväckande att ungdomar menar på att de känner så många på platsen att de bara kan kolla över axeln för att känna någon likväl som att de inte stämmer träff med varandra för de vet att vännerna kommer dit. Det skulle även förklara varför flera ungdomar i

samtal med Ungdomsjouren säger ”jag väntar på en kompis” och gör detta i flera timmar. De har ingen kommunikation kring detta och väntar på vännen tills denne dyker upp.

5. Slutsatser

Vi har i denna rapport undersökt vilka ungdomar som befinner sig på Sergels torg och vilka risk- och skyddsfaktorer vi uppmärksammat hos dem. Vår övergripande slutsats är att flera ungdomar som vistas på Sergels torg har testat alkohol och droger, blivit brottsutsatta, misstänkta för brott samt att majoriteten har kontakt med socialtjänsten. Vidare framkommer att majoriteten av ungdomarna är födda 2002 och är då 17-18 år gamla eller 2004-2005 vilket innebär 13-15 år. Detta resultat speglar den oro som vi har för de yngre individer som umgås med personer som är 5 år äldre. Vi har i vår tidigare rapport försökt spegla denna komplexa bild av sociala relationer som finns mellan yngre och äldre i en miljö som Sergels torg. Komplexiteten menar vi bottnar i samhörighet. Ungdomar vill finna sig själv och likasinnade och bli accepterad som man är. Samtidigt som tillgängligheten av substanser, alkohol och annat gör att yngre personer blir extra utsatta av de äldre krafter som också vistas i miljön, som vi menar kan locka in yngre i kriminalitet.

Vidare visar denna rapport att vistelsen i sig i denna miljö innebär större risk för brottsutsatthet samt risk att begå brott för just dessa individer vilket inte är förvånande då Sergels torg är en öppen drogscen där brottsstatistiken är förhöjd. Rapporten visar även att många av dessa ungdomar är aktuella inom socialtjänsten och har pågående insatser. Det visar på en oro kring dessa individer i grunden. Det är av vikt att insatserna från socialtjänsten fungerar väl för att det ska vara gynnsamt för ungdomars hälsa och fortsatta utveckling. I denna rapport har vi dock inte frågat vidare kring hur ungdomarna upplever att insatserna fungerar. En slutsats vi dragit är, att en riskfaktor som alla ungdomar i denna rapport har är, vistelsen i en riskmiljö. Denna riskfaktor menar vi är påverkbar genom vår roll som uppsökande socialsekreterare då vi arbetar för att uppmärksamma detta för ungdomar, föräldrar samt socialtjänst i kontakt med ungdomarna. Enligt vår erfarenhet leder vistelsen i denna miljö till att ungdomar utsätter sig för ännu fler risker som kan ligga utanför deras kontroll så som att de hamnar i kriminella kretsar. Kombinationen av de olika riskfaktorerna ungdomen uppvisar samt vistelsen kan enligt vår erfarenhet påverka ungdomars fortsatta hälsa och utveckling till ett socialt nedbrytande beteende i en nedåtgående spiral där flertalet andra riskfaktorer finns.

Rapporten visar vidare att de flesta ungdomarna inte vistas mer än 2-3 dagar i veckan på platsen vilken enligt vår mening kan bero på alla professionellas närvaro och samverkan på

platsen samt det gemensamma uppsökande uppdraget vi har tillsammans. Samtidigt som intervjupersonerna säger saker som att de ”borde skriva sig på Plattan för jag är där så mycket”. Det finns en komplexitet i att det är så pass många professionella på platsen, dels kan ungdomar uppfatta att vi är en trygghet och är någon de kan vända sig till samtidigt som vi arbetar med att få bort ungdomar från platsen. Det finns en risk i att de som saknar trygga vuxna väljer att söka kontakter hos de professionella som arbetar i miljön för att på så sätt hitta den tryggheten och eventuella vuxna förebilder.

I vår tidigare rapport som sammanställdes under våren 2019 kom vi fram till att perioden för datainsamlingen skulle utökas för att få en bredare bild av platsen samt ungdomars vistelse på platsen i kombination med andra påverkande faktorer såsom årstid, väder och skollov. Vi kan nu se att denna period för datainsamling under sommarhalvåret utan tvekan visar att nya trender uppkommer, så som att ungdomarna vistas i Liljeholmen.

När förra rapporten 2019 sammanställdes var vår ambition att göra ett nedslag i vår verksamhet samtidigt som resultatet var en fingervisning av hur ungdomars livssituation ser ut av de som vi arbetar med på Sergels torg samt vilka risk och skyddsfaktorer vi uppmärksammat hos dessa. I denna rapport har vi snarare sett att oro kring de olika riskfaktorerna finns kvar men att vi nu även har ett fokus på trender som funnits. Skälen till varför ungdomar vistas på Sergels torg kommer vi aldrig få ett konkret svar på dock har vi i denna omgång valt att intervjua några personer som vistas kontinuerligt på Sergels torg. Detta för att få deras bild av platsen.

Trender

Liljeholmen och Vasagatan

Under denna sammanställnings period har vi som tidigare nämnts uppmärksammat nya trender gällande de ungdomar och unga vuxna vi arbetat med. Flertalet av dessa personer har börjat vistas på både Sergels torg men även vid Liljeholmens tunnelbanestation och dess centrum. Individerna började regelbundet pendla mellan dessa två platser vilket påtalades vid utsättningarna på Sergels torg av bland annat stadens mobila ordningsvakter som rör sig inom hela staden och har höjt sin närvaro vid Liljeholmen. Ungdomsjouren valde i och med detta att vistas på Liljeholmen desto mer och detta påverkade vår arbetstid på Sergels torg. Individerna har regelbundet pendlat mellan dessa områden samtidigt som en ökad närvaro av

stadens mobila ordningsvakter, fältassistenter samt Ungdomsjouren och polis tillkommit. Effekterna av detta har inneburit en högre grad av rörelse mellan de olika platser även för Ungdomsjouren vilket har påverkat arbete på Sergels torg. Det går att diskutera anledningarna till ungdomarnas rörelser, dels kan det bero på väder och vind men också att alla aktörer också tagit till sig de nya trenderna och börjat störa ungdomarnas vistelse.

Vidare har ett samarbete med fältassistenter inom Hägersten- Liljeholmens stadsdel intensifierats och samverkan på området har utvecklats genom bland annat Ungdomsjourens deltagande vid lokala utsättningar där. Detta har även inspirerat Ungdomsjouren till att utveckla vårt samarbete med andra fältassistenter inom de olika stadsdelarna i Stockholm stad samt kranskommuner och ta tillvara på deras kännedom kring de ungdomar som rör sig i våra miljöer.

I slutet av perioden uppmärksammades att ungdomar har flyttat sig från Liljeholmen och Sergels torg till McDonalds på Vasagatan i city.

Sommaren

Antalet uppdrag som Ungdomsjouren har haft under perioden har legat konstant och alltså inte visat tecken på ökning eller minskning i och med sommarlovet. Den slutsats vi drar är att många ungdomar vistas på Sergels torg en kort period under sommarlovet men i takt med skolstart så avslutar många sin vistelse på platsen.

Många ungdomar kommer på besök till city under den festivalvecka som Stockholm stad anordnar, We are Stockholm (WAS). Festivalen är tänkt att vara en plats för alla ungdomar i Stockholm och genererar därför ett stort antal ungdomar till platsen. Detta gör att arbetet ser annorlunda ut för Ungdomsjouren denna vecka och fokus är inte den sociala problematiken som vanligtvis finns på platsen utan snarare att skapa trygghet kring festivalområdet.

Vidare har vi på Ungdomsjouren noterat hur skillnaden på vistelsen för många ungdomar och unga vuxna påverkas i takt med att aktörer som är verksamma inom området går in i semesterperioder. Exempel var när polisnärvaron minskade utifrån semestertider under sommaren och flera ungdomar i samtal med Ungdomsjouren påtalade att "det brukar alltid vara poliser här, det är det inte nu". Det blir tydligt hur viktigt närvaron av Stockholms stads

mobila ordningsvakter var under denna period genom det trygghetsskapande arbete som dessa genomför på plats.

Ungdomsjourens arbete handlar i grunden inte om att bygga långvariga relationer till de ungdomar som vistas i riskmiljöer utan snarare att länka vidare individerna. Detta kan ske genom kontakt med vårdnadshavare och/eller socialtjänsten. Rapporten visar vidare att majoriteten av ungdomarna under denna sammanställning period har tillhört Stockholms stad där vissa stadsdelar såsom Farsta och Enskede-Årsta-Vantör är överrepresenterade. Utifrån detta blir en ökad samverkan med respektive fältgrupp otroligt viktig. Mobilisering av fältassistenter kan öka sannolikheten för kännedom om och kontakt med dessa ungdomar, men också hjälp till föräldrakontakt. Samt att påbörja ett arbete för att ungdomarna ska börja vistas i andra miljöer så som fritidsgårdar inom sin eller närliggande stadsdel, vilket fältassistenter kan vara behjälpliga med. Vad vi också har sett är att vi har många individer tillhörande kranskommuner där samarbetet med fältgrupper inom respektive kommun framledes blir otroligt viktigt för att även dessa fältgrupper ska få kännedom om att de har ungdomar tillhörande deras kommun som vistas i en miljö som Sergels torg. Vår erfarenhet är att det inte är ovanligt att många yngre ungdomar i och med sin vistelse i miljön även tar med sig fler individer från samma kommun eller stadsdel.

Vägen framåt

I syfte att motverka den nedåtgående spiral som ungdomar riskerar att hamna i då de vistas på Sergels torg är en tidig upptäckt samt samverkan ytterst viktigt. Sergels torg är en komplex och rörlig miljö där aktörer med olika arbetsfokusområden behöver samverka för att skapa en trygg och säker plats. Samverkan mellan professionella på platsen har utvecklats positivt under det senaste året. Gemensamma utsättningar med bland annat polis, stadens mobila ordningsvakter och uppsökare hålls två gånger i veckan i en gemensam samverkans lokal i nära anslutning till Sergels torg. Lägesbild och metod utbyts och utrymme för samarbete ges. Dessa ansträngningar är avgörande i arbetet med att tidigt upptäcka ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt.

I denna rapport har risk- och skyddsfaktorer undersökts i syfte att öka förståelsen för de ungdomar som vistas på Sergels torg. Vad som genom denna rapport har blivit tydligt är att vissa riskfaktorer är enklare att upptäcka än andra. Vissa frågor kan vara svårare att ställa såsom frågan om ungdomen har haft sex mot ersättning. För en tidig upptäckt är det dock

viktigt att ha en vid blick och ett utforskande arbetssätt. Att ha kunskap om vilka risker som ungdomar kan omfattas av samt våga ställa svåra frågor är viktigt för alla som möter ungdomar i en miljö som Sergels torg. Som bilaga finns ett dokument med frågor baserat på risk- och skyddsfaktorer från BBIC-modellen som Ungdomsjouren arbetar utifrån och rekommenderar andra aktörer att utforska hos ungdomar. Detta för att öka möjligheten att i ett tidigt stadium upptäcka ungdomar som riskerar att fara illa och snabbt kunna länka dem vidare till relevanta insatser.

Rapporten visar att vi på Ungdomsjouren även behöver öka vårt samarbete med vårdnadshavare, gode män och socialtjänster rörande de ungdomar som vistas i våra miljöer. Detta för att öka medvetenheten om riskmiljön samt de faktorer som kan påverka barn och ungas fortsatta hälsa och utveckling efter etablering i miljöer så som Sergels torg. Vi vill bromsa den nedåtgående spiral genom tidig kontakt med vårdnadshavare och omsorgspersoner alt. Socialtjänst, då vi anser att detta är påverkningbart. Vidare kan ett ökat kontaktskapande från vår sida med föräldrar även mobilisera andra föräldrar, som Ungdomsjouren ännu inte har kontakt med, men som också har barn som vistas i miljön. Detta ser vi som en möjlighet att utveckla för gemensamma föräldrastrategier rörande ungdomars vistelse i miljön.

Efter det mer intensifierade arbetet i Liljeholmen har vi sett att modellen för arbetet i Platssamverkan Klara nu sprider sig inom Stockholms stad med viktiga nyckelaktörer, så som fältassistenter, polis och stadens mobila ordningsvakter. Vår förhoppning är att denna samverkansmodell även ska fortsätta spridas runt om i landet.

6. Referenser

Andersson. M, Falk. F, Holgersson. A och Melin. K (2014). *En guide till uppsökande arbete med ungdomar* Riksförbundet för fältarbetare (Rif)

Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott (2009). *Orsaker till brott bland unga och metoder att motverka kriminell utveckling. En kunskapsinventering.*

Polisregion Stockholm (2017) *Metoder kring arbetet med öppna drogsener*. Hämtat 190207: https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/metoder_kring_arbetet_med_oppna_drogsener_stockholm.pdf

Socialstyrelsen (2015), *Grundbok för BBIC- Barns behov i centrum*. Falun: Edit Bobergs

Socialstyrelsen (2018). *Metodstöd för BBIC – Barns behov i centrum*. Falun: Åtta.45 Tryckeri AB

Stockholms stad (2019). *Trygghetsarbete Norrmalms stadsdelsområde*”. Hämtad 190419: <https://www.stockholm.se/trygghetnorrmalm>

Stockholms stad (2018). *Stockholmskällan*. Hämtat 190217: <https://stockholmskallan.stockholm.se/teman/stockholmsplatser/sergels-torg/>

Bilaga 1

Frågebatteri

Frågor att stämma av kring ungdomar som Ungdomsjouren arbetar aktivt med på Sergels torg.

Namn

Ålder

- Hur ser boendesituationen ut?
- Hur ser familjesituationen ut?
- Är ungdomen asylsökande, har uppehållstillstånd eller medborgare?
- Går ungdomen i skolan? Hög frånvaro? Ingen skola?
- Har ungdomen kontakt med socialtjänsten?
- Har ungdomen insatser?
- Har ungdomen misstänkts/utsatt för brott?
- Hur ofta vistas ungdomen på Sergels torg?
- Vilka tider vistas ungdomen på Sergels torg?
- Hur ser ungdomens umgänge på Sergels torg ut?
- Hur uppfattas den övergripande fysiska och psykiska hälsan?
- Brukar ungdomen alkohol/narkotika? I vilken utsträckning?
- Har ungdomen haft sex mot ersättning?